

Press och information

Europeiska unionens domstol
PRESSMEDDELANDE nr 81/19
Luxemburg, den 24 juni 2019

Domstolens dom i mål C-619/18
kommissionen/Polen

De polska lagbestämmelserna om sänkt pensionsålder för domare vid Högsta domstolen strider mot unionsrätten

De omtvistade åtgärderna strider mot principerna om domares oavsättlighet och domstolsväsendets oavhängighet

Den 3 april 2018 trädde den nya polska lagen om Högsta domstolen (nedan kallad lagen om Högsta domstolen) i kraft. Enligt denna lag sänktes pensionsåldern för domare vid Högsta domstolen till 65 år. Den nya pensionsåldern började tillämpas den dag då lagen trädde i kraft, även gentemot de domare vid Högsta domstolen som tillsatts före detta datum. Det var möjligt för domare vid Högsta domstolen att få förlängt domarförordnande efter 65-årsdagen under förutsättning att domaren gav in en förklaring om att vederbörande hade önskemål om att kvarstå i tjänst jämte ett intyg om att personen med hänsyn till sitt hälsotillstånd kan tjänstgöra som domare. Dessutom skulle Republiken Polens president ge tillstånd till detta. I samband med att sådant tillstånd gavs var Republiken Polens president inte bunden av några kriterier, och presidentens beslut kunde inte bli föremål för domstolsprövning.

Enligt denna lag skulle de domare i tjänst vid Högsta domstolen som fyllt 65 år före den dag som lagen trädde i kraft, eller senast den 3 juli 2018, pensioneras den 4 juli 2018, om de inte senast den 3 maj 2018 hade ingett en sådan förklaring och sådant hälsointyg och Republiken Polens president gett sitt tillstånd till förlängt förordnande vid Högsta domstolen.

Kommissionen väckte den 2 oktober 2018 en fördragsbrottstalan vid EU-domstolen¹. Kommissionen anser att Republiken Polen har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt unionsrätten², genom att sänka pensionsåldern för domare vid Högsta domstolen och genom att tillämpa denna sänkta pensionsålder på domare i tjänst vilka tillsatts vid nämnda domstol före den 3 april 2018, samt genom att ge Republiken Polens president rätt att efter eget skön förlänga förordnandet för domare vid Högsta domstolen.

Genom beslut av den 15 november 2018 beslutade EU-domstolens ordförande – efter att kommissionen framställt yrkande därom – att målet skulle handläggas skyndsamt.

Vid förhandlingen uppgav kommissionen sig inte – trots de ändringar som gjorts genom lagen av den 21 november 2018 av de i målet påtalade bestämmelserna i lagen om Högsta domstolen –

¹ Kommissionen hade dessutom yrkat att EU-domstolen skulle förordna om interimistiska åtgärder och därvid förplikta Polen att, fram till dess att domstolen meddelar dom, i) tills vidare underlåta att tillämpa de nationella bestämmelserna om sänkt pensionsålder för domare vid Högsta domstolen; ii) vidta de åtgärder som erfordras för att säkerställa att de domare vid Högsta domstolen som berörs av de omtvistade nationella bestämmelserna kan fortsätta att tjänstgöra som domare på samma tjänst, och därvid ha samma ställning och samma rättigheter och anställningsvillkor som de hade fram till och med den dag då lagen om Högsta domstolen trädde i kraft; iii) underlåta att vidta åtgärder för att tillsätta domare vid Högsta domstolen i stället för de domare som berörs av de omtvistade nationella bestämmelserna, liksom varje annan åtgärd för att tillsätta en ny förste ordförande för Högsta domstolen eller utse någon som har till uppgift att leda Högsta domstolen i stället för den förste ordföranden fram till dess att den nya förste ordföranden utses, och iv) underrätta kommissionen – senast en månad efter delgivningen av domstolens beslut och därefter varje månad – om alla de åtgärder som Polen kommer att ha vidtagit för att fullt ut följa detta beslut. Genom beslut av den 17 december 2018 biföll EU-domstolen kommissionens ansökan om interimistiska åtgärder fram till dess att dom meddelas i målet (se [pressmeddelande nr 204/18](#)).

² Artikel 19.1 andra stycket FEU och artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).

vara övertygad om att denna lag av den 21 november 2018 undanröjer de påtalade överträdelserna av unionsrätten. Kommissionen uppgav vidare att det mot bakgrund av betydelsen av domstolsväsendets oavhängighet i unionens rättsordning i vart fall fortfarande var av intresse att EU-domstolen meddelar dom i målet.

I dagens dom erinrar EU-domstolen inledningsvis om att unionsrätten bygger på den grundläggande premissen att varje medlemsstat delar de gemensamma värden som anges i artikel 2 FEU³ med alla andra medlemsstater och erkänner att de andra medlemsstaterna delar dessa värden med den. Denna premiss innebär och motiverar att medlemsstaterna, och särskilt deras domstolar, hyser ett ömsesidigt förtroende för att de värden – däribland rättsstatsprincipen – som unionen bygger på erkänns och således att den unionsrätt iakttas genom vilken de genomförs.

Visserligen är det medlemsstaterna som har befogenhet att organisera domstolsväsendet i respektive land. Medlemsstaterna är dock vid utövandet av denna befogenhet skyldiga att iakttas de skyldigheter som åligger dem enligt unionsrätten. Medlemsstaterna ska således tillhandahålla sådana möjligheter till överklagande som behövs för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd, i den mening som avses i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, inom de områden som omfattas av unionsrätten. Varje medlemsstat ska enligt artikel 19.1 andra stycket FEU säkerställa att de instanser som i egenskap av "domstol", i den mening som avses i unionsrätten, hör till dess system med rättsmedel inom de områden som omfattas av unionsrätten uppfyller kraven på ett effektivt domstolsskydd. En grundförutsättning för att detta skydd ska kunna säkerställas av en sådan domstol som Högsta domstolen är att nämnda domstols oavhängighet upprätthålls. De av kommissionen i målet påtalade nationella reglerna kan mot denna bakgrund prövas utifrån artikel 19.1 andra stycket FEU.

EU-domstolen konstaterar sedan att denna absolut nödvändiga frihet för domarna i förhållande till yttre ingripanden eller påtryckningar förutsätter vissa skyddsregler för att skydda integriteten hos dem som har till uppgift att döma, såsom att de är oavsättliga. Det är utifrån principen om domares oavsättlighet bland annat påkallat att domarna kan kvarstå i tjänst så länge som de inte uppnått obligatorisk pensionsålder eller fram till det att deras förordnande löper ut då de tjänstgör enligt ett visstidsförordnande. Denna princip är inte helt absolut, men avsteg från principen får göras endast om det kan anses motiverat utifrån legitima och tvingande skäl, dock med iakttagande av proportionalitetsprincipen. Att den för domare vid Högsta domstolen föreskrivna sänkta pensionsåldern ska tillämpas på de domare som redan var i tjänst vid nämnda domstol innebär att dessa domare i förtid måste skiljas från sina rättskipningsuppgifter. Den sänkta pensionsåldern får tillämpas på detta sätt endast om det kan anses motiverat utifrån en legitim målsättning och om det är proportionerligt i förhållande till denna målsättning och såvitt enskilda rättssubjekt inte hyser några tvivel beträffande den aktuella domstolens pålitlighet i förhållande till yttre omständigheter och organets neutralitet i förhållande till de intressen som konfronteras.

EU-domstolen godtar inte Polens argument att den till 65 år sänkta pensionsåldern för domare vid Högsta domstolen har föranletts av att det funnits en avsikt att anpassa domarnas pensionsålder så att den överensstämmer med den allmänna pensionsåldern för samtliga anställda i Polen, och därigenom optimera åldersstrukturen hos de tjänstemän som tjänstgör vid denna domstol. Skälen bakom förslaget till ny lag om Högsta domstolen, den nya mekanism som innebär att Republiken Polens president fick befogenhet att efter eget skön förlänga förordnandet för de domare som fått se sin ämbets tid förkortad jämte den omständigheten att den aktuella åtgärden berört nästan en tredjedel av de ledamöter vid domstolen som var i tjänst, däribland förste ordföranden för Högsta domstolen vars konstitutionsfästa sexåriga ämbets tid därigenom också har förkortats, föranleder allvarliga tvivel om vilka målsättningar som egentligen var vägledande då översynen gjordes. Åtgärden framstår således inte som ändamålsenlig för att uppnå de målsättningar som åberopats av Polen, ej heller proportionerlig. EU-domstolen konstaterar således att **det inte finns någon legitim målsättning som motiverar att den sänkta pensionsåldern för domare vid Högsta domstolen tillämpas på domare i tjänst vid nämnda domstol. En sådan åtgärd strider**

³ I denna bestämmelse föreskrivs bland annat att unionen ska bygga på värdena respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter.

således mot principen om domares oavsättlighet som utgör en del av principen om domares oavhängighet.

EU-domstolen betonar vidare att det utifrån skyddsreglerna för domstolarnas oavhängighet och opartiskhet är påkallat att den aktuella domstolsinstansen fullgör sina uppgifter helt självständigt, att den därvid är skyddad mot yttre inblandning eller påtryckningar som kan äventyra dess ledamöters oberoende prövning och påverka deras avgöranden, att objektivitet iakttas och att det inte föreligger något intresse vad gäller utgången i målet. De rekvisit och handläggningsregler som enligt den nya lagen om Högsta domstolen ska följas för att en domare eventuellt ska få sitt domarförordnande vid Högsta domstolen förlängt efter uppnådd normal pensionsålder, uppfyller inte dessa krav. För att ett sådant förlängt förordnande ska meddelas så måste Republiken Polens president hädanefter meddela beslut i frågan. Presidenten har därvid ett utrymme för eget skön eftersom själva beslutsfattandet i sig inte är föremål för några kontrollerbara och objektiva kriterier, och presidenten behöver inte heller motivera sitt beslut. Dessutom går det inte att överklaga ett sådant beslut till domstol. Nationella domstolsrådet har i ärenden då det haft att lämna utlåtanden till Republiken Polens president innan denne meddelar sitt beslut, som huvudregel och i avsaknad av bestämmelser som tvingar rådet att motivera sina utlåtanden, nöjt sig med att lämna utlåtanden som oavsett om de är betungande eller gynnande för sökanden antingen saknar motivering eller endast innehåller en rent formell motivering. Sådana utlåtanden kan inte anses vara ägnade att på ett objektivt sätt vägleda Republiken Polens president då presidenten efter eget skön meddelar beslut i frågan om en domare ska få förlängt förordnande – vid två tillfällen och varje gång för tre år, mellan en uppnådd ålder om 65 och 71 år – att tjänstgöra som domare vid Högsta domstolen. Detta utrymme för skönsmässig bedömning är ägnat att föranleda rimligt tvivel hos bland annat enskilda rättssubjekt beträffande domarnas pålitlighet i förhållande till yttre omständigheter och beträffande domarnas neutralitet i förhållande till de intressen som konfronteras.

PÅPEKANDE: En talan om fördragsbrott riktar sig mot en medlemsstat som inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt unionsrätten. En sådan talan kan väckas av kommissionen eller en annan medlemsstat. Om domstolen slår fast att fördragsbrott föreligger, är medlemsstaten skyldig att omedelbart följa domen. Om kommissionen anser att medlemsstaten har underlåtit att följa domen, får den väcka en ny talan och begära att ekonomiska sanktioner ska utdömas. Om en medlemsstat har underlåtit att underrätta kommissionen om vilka åtgärder som vidtagits för att införliva ett direktiv, kan domstolen emellertid redan i samband med den första domen om fördragsbrott utdöma en ekonomisk sanktion, om kommissionen har begärt detta.

Detta är en icke-officiell handling avsedd för massmedia och den är inte bindande för domstolen.

Domen i [fulltext](#) publiceras på webbplatsen CURIA dagen för avkunnandet.

Kontaktperson för press: Gitte Stadler ☎ +352 4303 3127

Bilder från avkunnandet av domen finns tillgängliga på « [Europe by Satellite](#) » ☎ (+32) 2 2964106.